

УДК 343.985

О. В. Одерій

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінально-
правових дисциплін та судових експертиз
(Донецький юридичний інститут
МВС України, м. Кривий Ріг)

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

Планування є важливим засобом організації і керування практичною криміналістичною діяльністю. Її успіх повністю визначається тим, наскільки якісно була проведена попередня аналітична робота з побудови версій.

В той же час, у практиці складання планів щодо перевірки версій спостерігається парадоксальна ситуація. Здавалося б, чим менша за обсягом і гірша за якістю похідна інформація, тим більше має бути «гілок на дереві». Типовою є інша ситуація – чим менше інформації, тим менше версій, а план – як перевернуте дерево. Багатьом слідчим (та оперативним співробітникам) важко підтримувати вольову напругу, регулювати напрям думок, налагодити свідомий контроль над продуктом власної думки [1, с. 141]. У свою чергу криміналісти підкреслювали, що особи, які провадять розслідування, як би прагнуть скоріше відбутися від обов'язкової, але обтяжливої формальності (розумової роботи з дослідження матеріальної обстановки місця події - авт.) і швидше перейти до того, що вони вважають справжньою справою - до допиту свідків [2, с. 9].

Певною мірою підтвердженням такого стану справ є й результати наших досліджень, оскільки 93 % опитаних нами слідчих засвідчило, що на практиці процес планування досудового розслідування дійсно має формальний характер. І хоча слідчі усвідомлюють необхідність планування, проте все ж таки віддають перевагу індивідуальному підходу до цього питання, який (як найпоширеніший варіант) формалізується у складених ними за вільною формою наочних схемах, бо останні, на їх думку, економлять час, адже на відміну від складання плану досудового розслідування, не потребують настільки розумових зусиль і в подальшому легко сприймаються. Іншими словами, означені схеми, по суті, підміняють плани, хоча повинні бути додатками до них. Більше того, під час проведення дослідження ми переконались у тому, що за кримінальними провадженнями (справами) за ст.ст. 246 «Незаконна порубка лісу», 247 «Порушення законодавства про захист рослин», 248 «Незаконне полювання», 249 «Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промыслом»,

які умовно можна назвати «нескладними» у порівнянні з досудовим розслідуванням злочинів, що посягають на екологічну безпеку, - навіть не планів, не схем не складалось або така діяльність мала формальний характер.

Разом з тим, нормативне планування розслідування закріплено на рівні відомчих правових актів. Зокрема, у п. 2.4 Інструкції з організації діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого Наказом МВС України від 09.08.2012 № 686, де зазначено, що слідчий *планує* свою роботу таким чином, щоб забезпечити своєчасність виконання необхідних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у всіх кримінальних провадженнях, в яких він проводить досудове розслідування. З цієї метою він складає загальний календарний *план-графік* роботи в усіх кримінальних провадженнях, а також *плани* розслідування кожного кримінального провадження [3]. У свою чергу в Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень, затверджений Наказом МВС України від 14.08.2012 № 700, зазначено, що матеріали оперативно-розшукових справ (надалі – ОРС) розглядаються під час оперативної наради за участю начальників оперативного, слідчого підрозділів та працівників, які брали участь у їх підготовці, для визначення повноти зібраних матеріалів та наявності підстав для реєстрації в ЄРДР. Одночасно розробляється *план* заходів з реалізації матеріалів ОРС, який затверджують начальники слідчого та оперативного підрозділів [4]. Саме з цих підстав представники слідчих управлінь завжди реагують на відсутність планів (календарних, за конкретним кримінальним провадженням та ін.) у слідчих або формальний підхід до їх складання, визначаючи це як недолік.

Викладені обставини є наслідком недостатнього розуміння слідчими позитивних сторін планування, що є хибною позицією, оскільки лише повноцінне планування може бути запорукою якісного проведення як слідчих (розшукових) та негласних (розшукових) дій, так і досудового розслідування загалом. Займаючи центральне місце в організації розслідування злочинів, головною функцією планування розслідування є прийняття і практичне здійснення організаційно-управлінських рішень. Планування будь-якої діяльності має низку переваг, оскільки дозволяє керувати складними процесами, організує та контролює їх. Крім того: 1) плановість тягне за собою раціональність, організованість, дисциплінованість, гармонійність та пропорційність діяльності, а отже, й високу ефективність; 2) планування дозволяє: а) побачити картину цілісної концепції; б) чітко визначити черговість завдань; в) поетапно розгорнути програму діяльності; г) визначити місце

кожного суб'єкта в реалізації загальних завдань. Тобто, завдяки плануванню упорядковується процес розслідування злочину, а в разі реалізації правильно складеного плану починає діяти закон економії часу. В іншому разі, недооцінка питань планування та організації розслідування на практиці призводить до цілої низки негативних обставин, а саме: 1) необґрунтованого подовження строків розслідування; 2) хаотичності й непослідовності проведення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів; 3) неефективного використання людських і матеріальних ресурсів; 4) відсутності взаємодії між органами і службами, що беруть участь у розслідуванні; 5) відсутності наукової організації роботи й керівництва; 6) порушення процесуальних норм; 7) низької якості досудового слідства [5, с. 115].

Таким чином, питання планування є тим елементом у системі організації розслідування злочинів проти довілля, корисність якого недооцінюють практичні співробітники. Виправлення такої ситуації на краще потребує спрямування діяльності слідчого на відповідальне ставлення до процесу планування (як і до організації розслідування загалом), усвідомлення його позитивної ролі та орієнтування на використання під час такої діяльності тих здобутків, які в достатній мірі викладені в науковій і навчально-методичній літературі [6; 7; 8; 9; 10].

Правильно організоване планування дозволяє проводити розслідування цілеспрямовано, послідовно, дисциплінує слідчого, спонукає його закінчити слідство в установлені законом строки, забезпечує повноту та об'єктивність слідства, сприяє одержанню максимуму ефекту за найменших витрат слідчим часу, сил і коштів.

Список використаних джерел:

1. Гармаев Ю. П. Проблемы создания криминалистических методик расследования преступлений: теория и практика / Ю. П. Гармаев, А. Ф. Лубин. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2006. – 303 с.
2. Голунский С. А. Техника и методика расследования преступлений / С. А. Голунский, Г. К. Рогинский. – М. : [б. и.], 1934. – Вып. 4. – 29 с.
3. Про організацію діяльності органів досудового розслідування МВС України : наказ МВС України від 9 серп. 2012 р., № 686 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 84. – Ст. 3408.
4. Про організацію взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень : наказ МВС України від 14 серп. 2012 р., № 700 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 84. – Ст. 3408.
5. Хань Г. А. Планування розслідування як основа оптимізації слідчої діяльності / Г. А. Хань // Вісник Луганського ін-ту внутрішніх справ МВС України. – 2000. – Вип. 4. – С. 110–116.

6. Хань Г. А. Теоретичні засади планування та організації розслідування злочинів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Г. А. Хань. – Х., 2007. – 20 с.

7. Теория и практика планирования расследования преступлений : учеб. пособие / В. В. Бирюков, О. Б. Мельникова, Р. Н. Шехавцова, И. В. Попов. – Луганск : РИО ЛАВД, 2002. – 72 с.

8. Теория и практика планирования расследования преступлений : учеб. пособие / В. В. Бирюков, О. Б. Мельникова, Р. Н. Шехавцова, И. В. Попов. – Луганск : РИО ЛАВД, 2002. – 72 с.

9. Ларин А. М. Расследование по уголовному делу: планирование, организация / А. М. Ларин. – М. : Юрид. лит., 1979. – 223 с.

10. Литвинов А. Н. Прогнозирование и планирование в криминалистике / А. Н. Литвинов, Р. А. Степанюк ; под общ. ред. В. И. Гаенко. – М. : ЮРКНИГА, 2004. – 160 с.

УДК 351.74

М. В. Остренко

студент 7 курсу
факультету № 2

*(Національна академія,
внутрішніх справ, м. Київ)*

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку суспільства нашої держави виникає потреба в забезпеченні дотримання прав і свобод кожної людини та громадянина не зважаючи на статеву, релігійну, расову чи мовну приналежність, оскільки в історичний період знецінення людського життя даному питанню надається першочерговість. Необхідно зазначити, що в країні за останні два роки збільшилася кількість дорожньо-транспортних пригод зі смертельними наслідками, злочини насильницького характеру із застосуванням зброї та проти власності, що вказує саме на недоцільність застосування традиційних форм ведення правоохоронної діяльності в сучасному суспільстві. Окрім застарілих форм ведення захисту законних прав та інтересів людини і громадянина, підвищують ризик стати постраждалим прогалини в сучасному законодавстві, в тому числі й кримінально-процесуальному незалежно від соціального статусу громадянина.

Мета нашого дослідження полягає у тому, щоб дослідити особливості національного діючого законодавства основних правоохоронних органів, на які покладені обов'язки із захисту прав та свобод людини і громадянина.